

TELEVIZE V SRPNU 1968

DODATEK KE STEJNOJMENNÉMU POŘADU
ČESKOSLOVENSKÉ TELEVIZE

Autoři: Ing. Václav Kolář, Ing. Ladislav Kejha

*Srpen 2001
doplněno 2018*

OBSAH

Úvod	3
Zahájení vysílání ČST v mimořádných podmínkách	4
Provizorní vysílací pracoviště na vysílači Cukrák	7
Provizorní vysílací pracoviště v Tesle Hloubětín	8
Porada vedení ČST v Jindřišské ulici 21. srpna	9
Realizace opatření v přenosové technice přijatých 22. srpna	10
Provizorní vysílací pracoviště na vysílači Kleť	11
Provizorní vysílací pracoviště ve Výzkumném ústavu sdělovací techniky (VÚST)	13
Provizorní vysílací pracoviště Televizního vysílacího střediska Kavčí hory	14
Provizorní vysílací pracoviště v objektu ČST Zahradní město	15
Provizorní vysílací pracoviště na Petřinách	17
Příprava dalších vysílacích pracovišť	20
Závěr	21

Úvod

V historii Československé televize je potřebné připomenout jednu, byť velmi krátkou, přesto významnou etapu – televizní vysílání v srpnových dnech roku 1968.

Patříme ke generaci, která svůj produktivní věk věnovala rozvoji a zvyšování kvality televizního signálu v provozu studiové a přenosové techniky. Společně s tvůrčími a programovými pracovníky, za vydatné pomoci téměř všech provozních složek spojové techniky a pracovníků příslušných výzkumných ústavů se ve dnech 21. – 27. srpna 1968, přímo v bojových podmínkách, uskutečňovala příprava a realizace televizního vysílání z provizorních vysílacích pracovišť.

Veškeré informace o provizorních vysílacích pracovištích Československé televize, vysílacích časech a účasti pracovníků na plnění těchto mimořádných úkolů nemohly být po dobu následujících dvaceti let publikovány, byly uloženy toliko v paměti účastníků. Proto také v „Černé knize“, dokumentačním sborníku Historického ústavu ČSAV „Sedm pražských dnů – 21. až 27. srpen 1968“ vydaném v září téhož roku, je v několika dokumentech o tom, že televize a rozhlas i po obsazení jejich studií ve vysílání pokračovaly, jen zmínka.

Řada z nás byla v následujícím nástupu normalizace postižena, mnoho účastníků vysílání z improvizovaných pracovišť se bohužel pádu totalitního režimu a odchodu okupačních vojsk z území našeho státu nedožilo.

K uctění památky těch, kteří již nejsou mezi námi, a ocenění statečné práce v srpnových dnech roku 1968 dosud žijících pracovníků Československé televize a České televize je věnován tento vklad do historie naší televize.

Zahájení vysílání ČST v mimořádných podmínkách

Ve středu 21. srpna 1968 v časných ranních hodinách se v objektu Měšťanské besedy shromažďovali televizní pracovníci i z jiných pracovišť ČST. Po krátké informaci byla v součinnosti s provozním dispečinkem (Václav Trmal, Hanuš Fischer) zahájena příprava mimořádného vysílání ze studia A, zpravodajské studio B bylo v té době v rekonstrukci. Současně s technicko-provozním zabezpečením předčasného vysílání programové složky urychleně připravovaly aktuální materiály a komentáře pro mimořádné vysílání. Provozní inženýr Lubomír Drtina projednal s vedoucím směny provozu studia Miroslavem Opálkou a vedoucím směny studia Skaut Rudolfem Sychrou postup součinnosti a jednal s vedoucím přenosové techniky ing. Jiřím Hozmanem o přemístění přenosového vozu na vysílač Cukrák.

Po osmé hodině zahájila vysílání paní Kamila Moučková, komentátorka Televizních novin. Ve vysílání byli diváci informováni o vstupu okupačních vojsk na území ČSSR. Komentáře byly doplňovány filmovými dokumenty, pořízenými z okupované Prahy, a výzvami obyvatelstvu k zachování klidu a vyvarování se konfliktů s okupanty. Během vysílání vznesl telefonicky ústřední ředitel ČST Jiří Pelikán požadavek na udržení vysílání co nejdéle.

V průběhu vysílání se uskutečnilo telefonické spojení se studií Ostrava a Brno. Ostrava sdělila, že je připravena převzít vysílání v případě, kdyby z objektu Měšťanské besedy a následně ze studia Skaut bylo vysílání přerušeno. Za daného stavu vysílacích prostředků bylo možné propojit signál ze studia Ostrava do vysílání jen přes odbavovací pracoviště v Měšťanské besedě. V každém případě muselo být odbavovací pracoviště udrženo v provozu do doby, než spojaři propojí vysílání úpravou retranslačních tras mimo odbavovací pracoviště Měšťanské besedy.

Během mimořádného vysílání volal Jan Vrabec, že převzal zprávu o vyřazení telefonní ústředny Pražského hradu z provozu a o tom, že jedinou samostatnou telefonní linkou si prezident Ludvík Svoboda přeje promluvit ve vysílání k lidu. Pan Miroslav Opálka sdělil číslo telefonní pobočky, která byla vyvedena na ústředně Měšťanské besedy a přímo propojena na vysílací panel. Ihned vydal pokyn pracovníkům odbavovacího pracoviště k propojení telefonní linky do vysílání a oznámil režii studia A připravenost k vysílání projevu a k jeho záznamu na magnetofonový pásek.

Vzápětí následoval telefonát z Hradu, v němž pan prezident sdělil: „Vidíme, že vysíláte a já bych chtěl k národu v tomto vysílání promluvit.“ Připravenost k vysílání byla po domluvě s režii potvrzena a projev pana prezidenta byl těsně před devátou hodinou odvysílán. Ještě během projevu volali pracovníci rozhlasu, zda projev natáčíme. Tato skutečnost byla potvrzena a dohodnuto, že záznam projevu se po jeho skončení našemu rozhlasu přehraje.

Po projevu pana prezidenta pokračovalo mimořádné vysílání ze studia A. Před desátou hodinou oznámila paní Dagmar Štorkánová obsazení objektu Plodinová burza okupanty. Jejich předpoklad, že obsazením objektu, kde byla pracoviště ústředního ředitele ČST Jiřího Pelikána, ředitelství programových složek a studio D, bude mimořádné vysílání ČST zastaveno, se nenaplnil. Po krátké odmlce se znovu ozvala Dagmar Štorkánová ze sekretariátu Viktora Růžičky a sdělila stručně: „Jedou k vám“.

Než vojenská jednotka s doprovodem dorazila ke vstupu do objektu Měšťanské besedy ve Vladislavově ulici, byla na odbavovacím pracovišti odpojována signalizační identifikace všech zdrojů obrazového a zvukového signálu a odmontovány páčky sekčních jističů a hlavního vypínače síťového přívodu. Tím se odbavovací pracoviště jevílo jako vyřazené z provozu. Tímto opatřením zůstalo v účinnosti pro odbavení vysílání ze studia Skaut a možnost převzetí vysílání studiem Ostrava. Toto prozíravé opatření bylo uhájeno proti pochybnostem o smyslu a účelnosti mimořádného

vysílání. Provozní inženýr Lubomír Drtina a vedoucí směny provozu průchod televizního signálu odbavovacím pracovištěm jednoznačně prosadili.

Kolem půl jedenácté hodiny dopolední byla Měšťanská beseda obsazena okupanty a pracovníci z celého objektu byli přemísťováni do bufetu, tzv. „Kufru,“ v přízemí Měšťanské besedy.

Mimořádné vysílání převzalo studio Skaut. Televizní signál byl přenášen po kabelu na odbavovací pracoviště v Měšťanské besedě, které odbavovací směna před jeho nuceným opuštěním ponechala v provozním stavu. Tím bylo umožněno odbavení televizního signálu přesto, že objekt Měšťanské besedy byl již obsazen.

Komentátorka paní Olga Čuříková zahájila tak z domovského studia svého pořadu Vlastovka mimořádné vysílání zpravodajského charakteru. U mikrofonu se postupně střídali pánové Jiří Svejkský a Petr Krul. Vysílání ze studia Skaut bylo přerušeno obsazením pracoviště spojů v nástavbě objektu Měšťanské besedy.

Provozní inženýr Lubomír Drtina vyhověl požadavku na využití zvukové techniky ve studiu Skaut pro rozhlasové relace vysílače Městského výboru KSČ v Praze. Provozní směna studia pod vedením Rudolfa Sychry (za účasti Petra Krechlera, Zdeňka Brože, Vlastimila Mojžíše, Václava Charváta, Jiřího Linerta, Jaroslava Kusého a Bohumila Cinky) zajistila po ukončení mimořádného televizního vysílání přípravu a provoz zvukového zařízení pro mimořádné vysílání Československého rozhlasu. Rozhlasové relace vedl pan Karel Malina se spolupracovníky rozhlasu i televize. Rozhlas využíval služeb studia Skaut, které jako jediné nebylo okupanty objeveno a obsazeno až do návratu československé delegace z Moskvy. Posledního pracovníka směny v Měšťanské besedě vyváděl k ostatním do „Kufru“ sovětský major se dvěma samopalníky. Karel Kohout, který jednal s velitelem sovětské jednotky, byl Miroslavem Opálkou upozorněn na skutečnost, že odbavovací pracoviště je stále v provozu a není možné je ponechávat bez technického dohledu. Na podnět Lubomíra Drtiny dohodl Karel Kohout s velitelem jednotky, že v objektu musí z bezpečnostních důvodů zůstat odborníci pro rozvod plynu, vody a elektrické energie. Tak se podařilo, že se souhlasem velitele zůstali v objektu pánové Miroslav Opálka, Jaroslav Svoboda, Emil Náprava a Lubomír Drtina. Toto seskupení bylo schopno a připraveno mimo zdůvodněný technický dohled nad objektem v případě potřeby oživit odbavovací pracoviště a nejnútnejší části objektu uvést do provozu.

V odpoledních hodinách Miroslav Opálka odbavovací pracoviště vypnul. Do objektu přijel vozidlem SNB pan Karel Kohout a požádal Miroslava Opálku o vydání dvou pásů 16 mm filmu z filmové projekce. Karel Kohout pak skrytě dopravil film na provizorní vysílací stanoviště v Tesle Hloubětín, odkud byl pak odpoledne odvysílán.

Pohyb zbylých pracovníků v objektu Měšťanské besedy byl možný zásadně jen za asistence ozbrojeného doprovodu a po předchozím zdlouhavém vyjednávání o potřebě provedení kontroly nad rozvodem vody, plynu a elektřiny.

Pánové Jaroslav Svoboda a Emil Náprava ve večerních hodinách budovu Měšťanské besedy opustili. Miroslav Opálka a Lubomír Drtina v objektu zůstali. Oba se zdržovali v kanceláři vedoucího provozu studiové techniky vedle odbavovacího pracoviště, vchod byl hlídán dvěma samopalníky. Telefonní spojení bylo přerušeno vytržením přívodu telefonu okupanty, avšak v nočních hodinách bylo obnoveno. Byl předán vzkaz rodinám těch, kdo zůstávají na pracovišti, že jsou v pořádku.

Ráno 22. srpna opustil objekt Miroslav Opálka, Lubomíru Drtinovi se podařilo zůstat ve vrátnici objektu, kde bylo po celou následující dobu zachováno telefonické spojení ČST s celou republikou. Bylo rozhodnuto Lubomíra Drtinu ve vrátnici Měšťanské besedy ponechat. Teprve další hodiny a dny prokázaly přímo strategický význam

tohoto malého spojovacího uzlu ve vrátnici Měšťanské besedy. Průběh minulého dne objasnil, že je důležité:

- udržovat spojení se štáby a zejména s provizorními vysílacími pracovišti a ostatními spolupracujícími složkami programového a technického zajištění vysílání,
- časově koordinovat provoz vysílačů, zejména vysílače Buková hora a vysílače ve VÚST,
- prostřednictvím elektrárenského dispečinku přerušovat napětovými rázy okupantské rozhlasové relace z vysílače Cukrák,
- udržovat prostřednictvím veřejné telefonní sítě a sítě ČSD spojení s Alenou Kejhovou, která zajišťovala předávání filmových materiálů z okupovaného Československa do zahraničí.

Provizorní vysílací pracoviště na vysílači Cukrák

Ještě před zahájením mimořádného vysílání ze studia A ve Vladislavově ulici vypravil po jednání s provozním ředitelem inženýrem Lubomírem Drtinou vedoucí přenosové techniky ing. Jiří Hozman dva reportážní přenosové vozy na vysílač Cukrák.

Dvou kamerový přenosový vůz na podvozku PAZ s vedoucím směny Vladimírem Holubem a osádkou směřoval k vysílači. S přihlédnutím k možným kontrolám byla zvolena trasa přepravy přes Modřany. K žádnému zadržení ani kontrole nad očekávání nedošlo, osádce vozidla PAZ sovětské výroby dokonce samopalníci a tankisté zamávali na pozdrav.

Jiná trasa přepravy byla zvolena pro jedno kamerový přenosový vůz zvaný „očko“ a ten tak se zbývající částí osádky dojel na místo určení asi o půl hodiny později.

Lubomír Feit předpokládal, že cestou na vysílač bude v bytě vyzvednut pan Antonín Burianek, pracovník retranslační techniky spojů, který měl zajistit snazší propojení televizní přenosové techniky se zařízením spojů. Ten však nebyl v bytě přítomen. Přesto byla v místnosti prvního patra budovy vysílače urychleně provedena instalace kamer, zvukové a osvětlovací techniky. Tím bylo provizorní vysílací studio připraveno k provozu. Tak vlastně ještě před obsazením objektů se studiovou technikou v Plodinové burze a Měšťanské besedě zahájila přenosová technika svou specifickou činnost realizací přímých přenosů z provizorních vysílacích pracovišť.

Před jedenáctou hodinou bylo vysílání z Cukráku zahájeno. Vladimír Tosek a Vladimír Škutina informovali o posledních událostech, vedli besedy na aktuální témata a vyzývali náš lid k rozváznému jednání. Po jedenácté hodině oznámil z objektu Měšťanské besedy provozní inženýr Lubomír Drtina Lubomíru Feitovi a směnaři Vladimíru Holubovi, že vojenská jednotka míří na vysílač slovy „jedou k vám“. Vysílání trvalo s několika přestávkami do cca 11,45 a bylo ukončeno těsně před obsazením vysílače.

Po skončení vysílání byla jedna z kamer zaměřena na vstupní bránu k vysílači, a tak mohli diváci sledovat odchod pánů Toska a Škutiny k jejich automobilu a jejich odjezd těsně před příjezdem tanku a pěchoty. Služba spojových techniků sledovala z vyšších pater prostor vjezdu a oznámila vstup okupantů do prostoru vysílače.

Po obsazení vysílače byly osádky přenosových vozů pod hlavněmi samopalů přinuceny okamžitě vypnout zařízení. Ještě před opuštěním přenosového vozu byly přeskupením desek tištěných spojů vyřazeny z provozu synchronizátory. Osádky byly asi půl hodiny střeženy ozbrojenou hlídkou na chodbě a posléze vyvedeny z objektu vysílače. Zařízení přenosové techniky byli technici nuceni ponechat na místě.

Na realizaci prvního přímého přenosu z provizorního pracoviště se podíleli Josef Verner, Miloš Živec, Lubomír Havelka, ing. Miloš Endler, Petr Šmíd, Josef Melíšek, Vladimír Zvelebil, M. Podhorecký, Přemysl Prokop, Bohumil Toninger, Tomislav Neklan, Oldřich Čičatka, Pavel a Libuše Vantuchovi a Vladimír Liška.

Provizorní vysílací pracoviště v Tesle Hloubětín

Cestou pěšky okupovanou Prahou ze Žižkova do Vokovic na své pracoviště ve Výzkumném ústavu rozhlasu a televize (VÚRT) uvažovali pánové ing. Vladimír Kroupa a ing. Ota Suchý, co by mohli proti okupantům podniknout. Po příchodu do ústavu se informace pana Aliho Šírka, vývojového pracovníka Tesly Hloubětín, o možnosti uvést do provozu jeden z právě dokončených vysílačů, stala podnětem k vybudování provizorního vysílacího stanoviště v Tesle Hloubětín.

Společně s ing. Františkem Kubíčkem, který informaci převzal, byl urychleně připraven kamerový řetěz Marconi Mark V a synchronizátor k přepravě do Tesly Hloubětín. Těsně po poledni se podařilo podnikovým vozidlem Volha dopravit snímací zařízení na místo určení.

V jedné kanceláři Tesly bylo zřízeno improvizované televizní studio se stejným pozadím jako ve studiu Skaut (mapa republiky) s cílem na přerušené mimořádné vysílání navázat. Na toto pracoviště se ze studia Skaut přemístili i oba zpravodajští moderátoři Jiří Svejkovský, Petr Krul a Kamila Moučková.

Mimořádné televizní vysílání z Hloubětína bylo zahájeno ve čtrnáct hodin. Po patnácté hodině přijel přenosový filmový vůz (Ladislav Vakerman s osádkou) a jeho připojením bylo umožněno vysílání aktuálních filmových záběrů z okupované Prahy. Vedle aktuálních zpráv a záběrů se uskutečnily i rozhovory a besedy s představiteli veřejného života.

Ve stejné době z Tesly Hloubětín také vysílal protiokupačně zaměřený středovlnný rozhlasový vysílač, hlásící se jako Svobodný vysílač Městského výboru KSČ. Z obavy nad možností zaměření obou výkonných vysílačů a zejména našimi pozorovateli ohlášenému přesunu okupačních vojsk s tanky před Palmovkou směrem na Hloubětín bylo kolem dvaadvacáté hodiny vysílání ukončeno. Druhý den byla provedena demontáž improvizovaného studia.

Porada vedení ČST v Jindřišské ulici 21. srpna

Pozitivní roli sehrála provozní nevýhoda značné dislokace objektů ČST v Praze v srpnových dnech roku 1968. Objekt Jindřišská, v němž mimo filmové střižny a filmové projekce byla situována i pracoviště programových a hospodářských složek, ušel pozornosti okupantů a nebyl obsazen. Na několik následujících dní se stal pracovištěm širšího vedení ČST.

V odpoledních hodinách 21. srpna přijel po přerušení dovolené do Prahy František Svejkovský a z objektu Jindřišská navázal spojení s pracovníky technickoprovozních úseků rozvoje a výstavby ČST Praha, Výzkumného ústavu rozhlasu a televize (VÚRT), technickým úsekem Československého rozhlasu a některých dalších organizací spolupracujících s ČST. Bylo potřeba zmapovat stávající situaci stavu technických prostředků a provozního personálu pro přijetí následných technických řešení směřujících k pokračování ve vysílání ČST.

V podvečerních hodinách se v kanceláři náměstka ústředního ředitele ČST JUDr. Jiřího Würtherleho uskutečnila operativní porada provozně-technického štábu. Za účasti Františka Svejkovského, ředitele rozvoje a výstavby, ing. Václava Koláře, ředitele technickoprovozních úseků (po jeho návratu ze služební cesty do Bratislavy) a ing. Ladislava Kejhy, vedoucího rozvojových složek, byla stručně zhodnocena situace nastalá po obsazení objektu Měšťanské besedy a vyřazením studia Skaut přerušením retranslačního spojení. Po zvážení reálných možností v pokračování ve vysílání bylo dohodnuto využívat zbývající prostředky přenosové techniky, mobilní retranslační techniky, výkonných televizních vysílačů a vykrývacích vysílačů malého výkonu k zřizování provizorních vysílacích pracovišť. Přípravou a realizací tohoto úkolu byli pověřeni ing. Kolář a ing. Kejha.

Skladbu programu, který se z provizorních pracovišť vysílal, připravovali vedoucí pracovníci programových složek Viktor Růžička, Zdeněk Noháč, Přemysl Freimann, Eva Krausová a pánové Miloš Volf a Otakar Fencl. Na postupné zřizování a uvádění provizorních pracovišť do provozu navazovala realizace programové náplně štábu. Vzájemné spojení obou štábů bylo neustále udržováno, i když jejich členové byli nuceni pracovat na několika místech v Praze (Václavské náměstí, Vinohrady, Jeremenkova ul., sídliště Antala Staška).

V kanceláři Jiřího Würtherleho byla s paní Alenou Kejhovou, produkční sportovní redakce, oficiálně projednána její činnost při distribuci filmových materiálů na vysílač Kleť i mimo území ČSSR.

Ústřední ředitel ČST, který odmítl splnit příkaz sovětského velení k zastavení televizního vysílání, přenesl své pracoviště do objektu parlamentu na Gorkého náměstí (dnes Senovážné náměstí). Ve večerních hodinách pravidelně informoval širší vedení ČST v Jindřišské ulici o situaci v zemi a o práci v parlamentu. Při jednom jednání žádal o radu, zda má zůstat v republice, nebo ji opustit. Podle podání Františka Svejkovského mu bylo doporučeno, aby ČSSR opustil. Následující dny prozíravost tohoto rozhodnutí prokázaly.

Je na místě připomenout, že zatímco Jiří Pelikán rezolutně odmítl příkaz sovětského velení přerušit televizní vysílání, vydal ministr spojů Karel Hoffman příkaz k vypnutí všech vysílačů a vyřazení všech retranslačních prostředků z provozu. Tato skutečnost podstatně ovlivnila průběh přípravy a realizace provizorních vysílacích pracovišť. Nezbyvalo, než projednávat otázky přenosu a vysílání televizního signálu s pracovníky resortu spojů jen osobním stykem a zcela vyloučit telefonní spojení, na jehož odposlouchávání nás sami pracovníci spojů upozornili.

Realizace opatření v přenosové technice přijatých 22. srpna

22. srpna v časných ranních hodinách se v objektu přenosové techniky v Římské ulici uskutečnila operativní porada. Pracovníci byli podrobně seznámeni s celkovou situací, násilným přerušением vysílání a záměrem vedení ČST pokračovat ve vysílání z provizorních vysílacích pracovišť. S přihlédnutím ke skutečnosti, že mobilní retranslační technika byla okupačními vojsky zablokována někde v terénu, spočívala jediná možná varianta technického řešení v umístění zdrojů obrazového a zvukového signálu vedle vlastního vysílače, resp. ve vzdálenosti několika desítek metrů.

Realizace všech přípravných prací, zejména přemísťování na jednotlivá vytypovaná vysílací pracoviště, vyžadovala volit oklikové cesty a maximální obezřetnost doprovodu. Na možná nebezpečí jsme „přenosáky“ upozornili.

Na bázi dobrovolnosti a se souhlasem všech přítomných se přistoupilo k plnění následujících úkolů:

- urychleně přemístit zařízení mimo objekt přenosové techniky a zde ponechat jen údržbu,
- u kompletních souprav obrazového zařízení vyřadit z provozu synchronizátory,
- vypravit přenosové vozy, kamerové řetězy a zdroje obrazového a zvukového signálu na vytypovaná vysílací pracoviště,
- navázat spojení s pracovníky Správy spojů, příslušnými výzkumnými ústavy i průmyslovými objekty s cílem získat potřebné vysílače,
- v návaznosti na parametry získaného zařízení společně vytypovat vhodná místa a další provizorní pracoviště vybavit technikou,
- zahájit činnost koordinačního pracoviště (Václav Kolář, Ladislav Kejha, Lubomír Drtina).

Ke zřizování provozních vysílacích stanovišť přistupovali pracovníci přenosové techniky dobrovolně a s odhodláním uplatnit své znalosti a zkušenosti z praxe přenosového provozu k zajištění vysílání ČST v mimořádných podmínkách co nejlépe.

Na obvyklou přípravu narychlo sestavených posádek k technickému řešení před odjezdem na vytypovaná pracoviště nebyl prostě čas. „Přenosáči“ museli vycházet z daných místních podmínek a přizpůsobit základní zdroje obrazového a zvukového signálu k vytvoření vysílacího pracoviště v době co nejkratší.

V objektu přenosové techniky v Římské ulici zůstala jen služba preventivní údržby s náhradními díly a součástkami k opravám zařízení. Koordinační pracoviště technického štábu bylo 22. srpna zřízeno v objektu knihovny v Jeremenkově ulici. Ten měla ČST pronajatý jako školící středisko. Kanceláře s přístupem ze zadní části budovy se staly ve dnech 22. až 26. srpna nejen pracovištěm, ale i domovem pro ing. Václava Koláře, ing. Ladislava Kejhu, Pavla Zárubu, Vladimíra Holuba, Milana Vondru a Lubomíra Drtinu. Ten do večerních hodin 23. srpna plnil úkoly z vrátnice studia ve Vladislavově ulici.

Provizorní vysílací pracoviště na vysílači Klet'

22. srpna v odpoledních hodinách odjel zpravodajský štáb s přenosnou reportážní kamerou CSF a zvukovým zařízením na vysílač Klet' v jižních Čechách. Posláním této skupiny bylo vybudovat provizorní vysílací pracoviště v objektu vysílače, zajistit vysílání informací našim televizním divákům a také do sousedního Rakouska a zařídit také možnost odvysílat reportáže našich zpravodajských kameramanů z okupované Prahy před Rakousko do OSN.

Na vysílač Klet' odjeli spolu s Alenou Kejhovou, ve funkci produkční, Ladislav Vakerman, technik obrazu, a Jiří Velíšek, technik zvuku. Ještě ve večerních hodinách uvedli provizorní vysílací pracoviště do chodu. Cestou autem se podařilo Aleně Kejhové předat část natočených filmových reportáží z okupované Prahy rakouským občanům odjíždějícím domů.

Druhý den byl ve spolupráci se směnou pracovníků vysílače obraz a zvuk na vstup do vysílače propojen. Po příjezdu televizních komentátorů bylo ve dnech 23. až 26. srpna v nepravidelných, přibližně dvouhodinových intervalech uskutečněno vysílání. Komentáře připravovali a před kamerou se u mikrofonu střídali pánové Vladimír Tosek, Petr Krul, Oldřich Čičatka a Otto Nutz. Televizní obraz snímал kameraman Josef Krejčí. Přepravu štábu a spojení s Prahou zajišťoval Vladimír Železný. Ten dopravoval natočené filmové materiály a podílel se na přípravě komentářů pro vysílání.

Bylo nutno urychleně vyřešit problém vysílání horkých aktualit z obsazeného území na 16 mm filmech, dopravovaných štábem na Klet'. Ladislav Vakerman, ve spolupráci s techniky obsluhy vysílače, vojenskou posádkou z Českých Budějovic a technickými pracovníky hvězdárny, vyřešil snímání z filmu optickým napojením filmového projektoru Club-16 pomocí vyrobeného adaptéru přímo na kameru CSF.

Zpráva o střelbě na vysílači Krašov dne 25. srpna, značné poškození anténního stožáru a vyřazení technického zařízení z provozu vyvolaly obavy osádky vysílače Klet', že ji potká stejný osud. Na druhé straně přítomnost naší vojenské posádky v prostoru Kleti a zejména skutečnost, že výkonný vysílač pokrýval svým signálem jižní a zčásti i západní území republiky, bylo rozhodnuto o nezbytnosti ve vysílání pokračovat.

Umístění vysílače na obtížně přístupném vrcholu Blanského lesa přístup k vysílači těžkotonážním okupačním vojskům komplikovalo, a tak několikeré výzvy k přerušení vysílání, tlumočené naší vojenské jednotce, nebyly akceptovány. Teprve 26. srpna ve večerních hodinách, těsně před obsazením vysílače okupanty, bylo pracoviště podél lanovky do Holubova opuštěno a technici se vrátili do Prahy.

Programovým pracovníkům, jejichž tváře i jména vešla do povědomí nejen divákům doma i v zahraničí, ale především pracovníkům Státní bezpečnosti, nezbylo než opustit republiku. Za pomoci místních požárníků, vojenské posádky ochrany hranic a ve spolupráci s rakouskou stranou, přešli programoví pracovníci spolu s Alenou Kejhovou mimo přechod do Rakouska a odcestovali do Lince. Druhý den odjela Alena Kejhová přes Vídeň do Prahy za pomoci naší kontrarozvědky hraničním přechodem pro pasy. Získala však pouze pas svůj a redaktora Toska. Ostatní pasy nebyly přístupné, protože rodinní příslušníci dleli mimo svá bydliště. Ještě týž den odjela Alena Kejhová Toskův pas na hraniční přechod předat.

Programoví pracovníci zatím projednávali možnosti pokračovat ve vysílání z území Rakouska, to se však vzhledem k návratu naší delegace z Moskvy, přes kladné stanovisko rakouské televize, neuskutečnilo.

Obavy účastníků televizního vysílání byly zcela namístě. Po návratu naší vládní delegace z Moskvy 27. srpna byl na protagonisty srpnového vysílání, hlavně z Kleti, zahájen neúprosný nátlak, a to nejen proti tvářím na obrazovce. Řada pracovníků byla vyslýchána orgány Státní bezpečnosti, jež měla k dispozici kompletní seznamy všech osob, které se na vysílání podílely.

Práci celého štábu televizních pracovníků z provizorního stanoviště na Kleti, pan František Svejkský, v té době ředitel rozvoje a výstavby ČST, jako člen širšího vedení při přípravě a natáčení pořadu „Televize v srpnu 1968“ v červenci 1990 příkladně ocenil.

Provizorní vysílací pracoviště ve Výzkumném ústavu sdělovací techniky (VÚST)

Dne 22. srpna byla urychleně provedena kompletace přenosového vozu, jehož zařízení bylo před tím za účelem preventivní údržby vyneseno na pracoviště v Římské ulici. Poté přenosový vůz odjel do VÚST s tím, že oživení a propojení provede osádka na místě provizorního vysílacího pracoviště.

Přenosový vůz byl umístěn v prostoru mechanické dílny, přesahující část byla přikryta maskovací sítí, později byl vůz po úpravě prostoru skryt celý.

V prvním patře zasedací místnosti bylo zřízeno improvizované studio se dvěma kamerami, svítidly a 16 mm promítačkou. Na přípravných pracích a obsluze zařízení se v průběhu činnosti improvizovaného vysílacího zařízení podíleli Milan Svoboda, Vlastimil Novotný, Miroslav Lobl, Josef Pankrác, Miloslav Zavadil aj.

Uvedení do provozu pracovníky výzkumného ústavu bylo zahájeno večer 23. srpna vysíláním, které uvedl Vladimír Škutina slovy: „Hlásí se vám svobodná Československá televize, vidíte, že mám ještě na ruce hodinky.“ Po zprávách vyzval, aby lidi zachovali klid, neprovokovali cizí vojáky, nevyvolávali s nimi konflikty, prostě je přehlíželi. Filmové reportáže z obsazené Prahy, vyvolané v laboratoři na Zátorech, se promítaly na bílou stěnu a snímaly televizní kamerou.

Na programové přípravě zpráv a komentářů se střídavě podíleli Vladimír Škutina, Petr Krul, Jiří Kantůrek, Heda Čechová a Vladimír Branislav.

Z vysílacího pracoviště byl dokonce odvysílán improvizovaný pořad redakce zábavy ze seriálu „Píseň pro Rudolfa II. na dvoře Leonida I.“ Autorem scénáře byl na místě přítomný Jaroslav Dietl, režisér Jaromír Vašta měl k dispozici téměř standardní obsazení pořadu: Jiří Hrzán, Iva Janžurová a další.

Provizorní vysílací pracoviště vysílalo denně nejméně dvakrát relace v trvání patnácti až třiceti minut. Místní vysílač s malým výkonem byl silně rušen současným vysíláním Bukové hory, což si mimo jiné vynutilo technickou komunikaci po běžných telefonních linkách. V přestávkách mezi vysíláním pracovníci VÚST usilovně pracovali na zvýšení výkonu vysílače.

Provoz vysílacího pracoviště byl ukončen 27. srpna pokynem vedení ČST po návratu vládní delegace z Moskvy.

Provizorní vysílací pracoviště Televizního vysílacího střediska Kavčí hory

Na návrh Jaroslava Zuzáka, tehdy správce výstavby televizního střediska na Kavčích horách, bylo se souhlasem Františka Svejkovského, ředitele pro rozvoj a výstavbu, zahájeno vybavování dalšího provizorního pracoviště vysílací technikou.

Dne 21. srpna ve večerních hodinách byl proveden přesun přenosového vozu P-3 na staveniště na Kavčích horách. Vůz byl přistaven k rozestavěné výškové budově s vnitřními příčkami a schodišti bez obvodového pláště. Druhý den byl přenosový vůz zamaskován do dřevěné kůlny a na úrovni druhého patra bylo zřízeno provizorní studio se dvěma kamerami, reflektory, monitorem, filmovým snímačem a zvukovou technikou. Po jednání náměstka ústředního ředitele Jiřího Beneše s ředitelem Tesly Hloubětín bylo vydáno souhlasné stanovisko k neprodlené přípravě 10kW vysílače typu Zona, vyrobeného pro Sověty, k převozu na Kavčí hory.

Převezení televizního vysílače z Tesly Hloubětín na staveniště televizního vysílacího střediska nebylo jednoduché. Po celé Praze blokovaly cesty tanky a bylo nutné projíždět přímo pod jejich hlavními. Sovětské hlídky nákladní vůz sice kontrolovaly, ale naštěstí byly na vysílači štítky psané azbukou a hlídky byly přesvědčovány, že náklad – chladicí systém vysílače – je určen pro pivovar. Vysílač byl tedy úspěšně dopraven na Kavčí hory a umístěn v rozestavěném objektu v suterénu vedle výškové budovy. V nejvyšším místě této budovy byl umístěn anténní systém. V průběhu jednoho dne a noci výkonný vysílač „tesláci“ nainstalovali, oživilo a uvedli do provozu. Tento výkon provedený v tak krátkém čase nemá prostě obdobu.

Ve večerních hodinách 23. srpna bylo zahájeno vysílání rozhovorů a besed v režii Jiřího Fairaizla a Ivo Paukerta. Účastníky besed byli Emil Zátonek, Karel Mikyska, Vít Holubec, Jan Tříška a další osobnosti veřejného života.

Vzhledem ke skutečnosti, že plocha nedalekého hřiště Na Děkanec byla využívána jako stanoviště sovětských vrtulníků, byla na střeše budovy televize během provozu vysílače přítomna hlídka, která dalekohledem registrovala jejich pohyb a údaje hlásila do přenosového vozu. Ke snížení možnosti zaměření vysílače byly vysílány kratší relace s nepravidelnými pauzami. Výkonný vysílač značně rozšířil pokrytí území televizním signálem. Provoz tohoto provizorního zařízení byl končen po návratu naší vládní delegace z Moskvy.

Autorům publikace čísel a faktů o České televizi vydané k 50. výročí zahájení televizního vysílání u nás, která datum zahájení vysílání z Kavčích hor přesně neuvádí, připomínáme, že se odtud vysílalo už od 23. srpna 1968, byť nepravidelně.

Provizorní vysílací pracoviště v objektu ČST Zahradní město

Objekt ČST v Zahradním Městě byl v srpnu 1968 málo známý, televize se sem nastěhovala teprve nedávno. Nebylo zde žádné vysílací pracoviště, většinou administrativní útvary. Asi proto nebyl objekt okupanty obsazen, a tak se stal azylem pracovníků z VÚRT a ostatních budov obsazených sovětskými vojáky. Všichni chtěli pomáhat.

Výhodou objektu byla jeho strategická poloha a výška. Z dvanáctého patra byl výborný přehled po případném pohybu nežádoucích vojenských vozidel, zejména těch se zaměřovací technikou, a to až do půlkilometrové vzdálenosti. V objektu byla umístěna pracoviště technického rozvoje, technické kontroly a přípravy Televizního vysílacího střediska Kavčí hory, včetně televizního přístrojového vybavení a elektrotechnické dílny. Pracovníci rozvoje a technické kontroly v objektu v Zahradním Městě sledovali obsazení Měšťanské besedy, vysílání ze studia Skaut a následně i z přenosových vozů z vysílače Cukrák. Po obsazení Cukráku a vysílače Petřín zahájili práce na vybudování provizorního vysílacího pracoviště zde, v objektu v Zahradním Městě.

V prostorech OTK bylo zřízeno malé studio, byla použita kamera, kterou provádělo OTK měření snímacích elektronek, a „rozvojáři“ nainstalovali zvukové zařízení. Při zkoušce byla zjištěna horší kvalita snímací elektronky, proto po konzultaci s naším výzkumným ústavem (VÚRT) přivezl osobně jeho ředitel, Vlastislav Svoboda, elektronku kvalitní. Dopravena byla v popelářském voze, který měl volný průjezd kontrolami na mostech.

Získat vhodný vysílač prostřednictvím kolegů ze Správy spojů se bohužel nepodařilo. Ke spolupráci se přihlásili u Františka Svejkovského pracovníci VÚRT ing. Milan Plaček, ing. Ota Suchý, Vlastislav Svoboda a další (doslova se dali k dispozici), a podařilo se zkompletovat vysílač s anténovým systémem v jedenáctém patře. Na pracích se významně podíleli zejména ing. Jan Vacek, ing. Ivan Bohm, ing. Antonín Vokurka, ing. František Franěk, ing. Jaroslav Vendl, ing. Miroslav Novák, Karel Kozák a další pracovníci VÚRT. Vysílání z tohoto pracoviště se uskutečnilo ve dnech 23. a 24. srpna celkově asi v hodinové relaci v podvečerních hodinách. Vysílání vedli Vladimír Tosek a Vladimír Škutina.

Tím, že výšková budova ČST v Zahradním Městě byla na jednom z nejvyšších míst v Praze, stačil malý výkon k pokrytí části území Prahy (Nusle, Vinohrady). O sledovanosti tohoto provizorního vysílacího pracoviště svědčily ohlasy diváků a také to, že vzápětí po první relaci přinesla vděčná divačka do vrátnice kytičku se vzkazem, že na stolku pro hlasatele chyběla.

V kanceláři ředitele výzkumu a rozvoje byla zřízena služba dispečersko-operativního charakteru (něco jako „dozorčí vojskového útvaru“) s nepřetržitým provozem. Služba přijímala pokyny od technických pracovníků z terénu, pak buď přímo organizovala opatření, nebo pokyny předávala dál. Přijímala také vzkazy, varování a další informace, které pak předávala adresátům.

Při příjmu velkého množství telefonických hovorů na jediné přímé státní (ředitelské) lince se čas od času vyskytl hovor s podezřelými dotazy. I když se používalo krycí heslo „zahrádky“, hrozilo nebezpečí prozrazení činnosti v objektu. Proto byl vznesen požadavek na zřízení nové, „čisté“ přímé telefonní linky. Díky nadšení a iniciativního jednání obsluhy telefonní ústředny v Zahradním Městě a dalších pracovníků spojů byla během patnácti až dvaceti minut propojena až do pobočkového telefonního přístroje v desátém patře nová, dosud nepoužívaná státní linka z rezerv obvodní telefonní ústředny. Protože její číslo bylo sděleno jen vybranému okruhu lidí, podstatně se

omezilo prozrazení i stres při přijímání hovorů.

Obyvatelé z okolí budovy byli naší televizi velmi přátelsky nakloněni. Nejen že do vrátnice přinášeli bábovky a koláče, ale neustále sledovali i v noci okolí objektu a upozorňovali na případný pohyb podezřelých osob. Než se například vrátil z dvouminutové obhlídky osvětleného věžáku zaměstnanec televize, byl jeho „podivný“ pohyb telefonicky oznámen do vrátnice. Pozorní sousedé si také všimli, že večer v jinak temném věžáku svítí jen několik oken v osmém patře, kde bylo umístěno studio. Byli jsme upozorněni, že mezi ostatními výškovými domy, kde svítí většina oken, je náš dům podezřelý. Je na první pohled jasné, že objekt není jinak obytný, a tak by mohla být činnost ČST snadno odhalena. Byla proto okamžitě zorganizována skupina, která v nepravidelných intervalech rozsvěcovala a zhasínala světla ve vybraných místnostech, kde byly v oknech pověšeny záclony, a to jak ve stropních, tak stolních lampách. Objekt prostě musel vypadat jako normální obydlený dům.

Provizorní vysílací pracoviště na Petřinách

Televizní přenosové vozy, které dosud nebyly použity na provizorních vysílacích stanovištích, se podle našich dispozic přemístily spolu s vyřazenými synchronizátory do areálu Lhotka. Hledali jsme možnosti, jak při obsazení Strahova, kde bylo centrum retranslační distribuční trasy, televizní signál do vysílání dopravit. Vedoucí mobilní retranslační techniky ing. Gustav Vogt prováděl řadu zkoušek zařízení v terénu, a tak byly na počátku okupace téměř všechny vozy mobilní retranslační techniky mimo Prahu. Návrat této techniky zpět na pražskou základnu byl okupačními vojsky znemožněn.

Naštěstí se podařilo navázat spojení se dvěma nejzkušenějšími pracovníky mobilní techniky Vladimírem Hradeckým a Antonínem Buriánkem, kteří po řadu let spolupracovali s našimi „přenosáky“ a v minulosti realizovali řadu technicky náročných pořadů Vladimír Hradecký, zvaný „Čert“, vzpomíná:

„V úterý 20. srpna jsme v Telči připravovali spojení pro televizní přenos z místního zámku. Ráno jednadvacátého jsme byli probuzeni šokujícím oznámením, že po Václavském náměstí jezdí ruské tanky. Byli jsme v Telči zaskočení, nikde nešel žádný telefon, organizátoři byli bezradní, policajtům šel jeden telefon do Prahy, ale také toho moc nevěděli – jediné „čekejte“. Při nakupování benzínu jsme narazili na asi kilometr dlouhou frontu, ale díky zpravodajství vysílanému ČST jsme byli obslouženi přednostně. Situace se neměnila, pořád jsme neměli informace, jak vypadá provoz na silnicích, jak se chovají okupační vojáci, jaká jsou opatření, zákazy a co si vůbec okupanti vymysleli.

Pozdě odpoledne jsme se dvěma přenosovými vozy vyrazili do Prahy. Přestože jsme jeli mimo hlavní silnice, narazili jsme na přesun vojáků. Silnice byla uzavřena a nebylo kudy objet. Asi po hodině čekání, když přesun neměl stále konec, jsme začali vyjednávat s hlídkou, aby nás pustila. Vojáci nás nakonec pustili s tím, že jedeme na vlastní nebezpečí. Po 15 kilometrech nepříjemné jízdy proti koloně jsme v pořádku vjeli na volnou silnici a dojeli šťastně do Prahy.

Ve čtvrtek jsme se sešli v práci. Diskuse co dál, vedení po příkazu ministra spojů Karla Hoffmana k zastavení provozu všech vysílačů rozhlasu a televize včetně radioreleových tras přešlapuje na místě, nám nechává volnou ruku. Domluvíme schovávání zbylých přenosových aut. Odcházíme trochu rozpačití s tím, že se uvidí. Po poledni, kdy už jsem doma, u nás zvoní Vladimír Zvelebil, zvaný Nikos, že se připravuje provizorní vysílací stanoviště, abych s ním jel do 'přenosů' v Římské ulici. Beru skútr Čezetu a vyrážíme. Cestou nás zaskočí okupanti – po ulici od vršovického nádraží jede obrněný transportér a střelec s kulometem míří ze strany na stranu. Všichni, kdo jsou na ulici, se utíkají schovat a my s Nikosem zastavujeme a schováváme se za strom, asi tak 15 cm kmínek. V Římské se ve spolupráci s koordinačním pracovištěm řeší zřízení dalšího provizorního pracoviště. Vysílač je daný – Buková hora u Děčína – a místo pro provizorní pracoviště v Praze vychází pro spolehlivé spojení někde na Petřinách. Domlouváme se, co kdo zajistí, a akce 'Petřiny' se rozjíždí.

V pátek 23. srpna se scházíme v práci, zajišťujeme potřebná zařízení. Přenosáci sdělují, že pracoviště bude v hotelovém domě na Petřinách. Zařízení na pracovišti nainstaluje a bude obsluhovat Václav Novák a Milan Nyč, koncovou stanicí na vysílač Buková hora zaveze a uvede do provozu Tonda Buriánek a Čert Hradecký. Nakládáme s Tondou Buriánkem vše potřebné do poštovního Robura a vyrážíme na Bukovku. Opět se snažíme jet vedlejšími silnicemi, cestu úplně dobře neznáme, a jelikož jsou dokonale odstraněny všechny dopravní ukazatele, trochu bloudíme. Dokonce jsme jednou, když se ptáme na cestu, označeni za stávkokaze, protože jedeme v době generální stávky. Velikou neznámou byl pro nás přejezd Labe – hlídané mosty –

nakonec se rozhodujeme, že zkusíme most v Roudnici. Zastavujeme daleko před mostem a pěšky obhlížíme most. Ten hlídán nebyl a přes značné bloudění dorážíme na Bukovku. Instalujeme zařízení, nastavujeme spojení s pracovištěm na Petřinách, předáváme televizní signál obsluze vysílače. Pracoviště v hotelovém domě na Petřinách může zahájit vysílání. S obsluhou vysílače upřesňujeme provoz trasy, používání telefonu a domlouváme podmínky utajení. Popřejeme, ať vydrží – jsou jeden z mála vysílačů, který nebyl obsazen – a s dobrým pocitem odjíždíme do Prahy, kam dojedeme bez problémů.

Já jsem ještě na konci týdne střídal na Petřinách Milana Nyče a zažil jsem tu krásnou atmosféru soudržnosti, jakou jsem už nikdy jindy nezažil."

Zatímco „retranslačníci" zahájili práce nad spojením s vysílačem Buková hora v nedostavěném hotelovém domě, v té době nejvyšším bodu na Petřinách, Vladimír Zvelebil dohadoval v koordinačním pracovišti přepravu obrazového a zvukového zařízení přes Vltavu na smíchovskou stranu. Tu pak také sám zajišťoval. Byla zvolena velmi neobvyklá cesta televizní techniky, vynucená přísnými kontrolami okupačních jednotek na vltavských mostech. Pan Zvelebil vzpomíná:

„S důvěrou jsme zašli do nejbližší loděnice (dříve SKEP) a převoz zařízení nám zajistili místní vodáci. Stejně ochotně a samozřejmě nám „teta" správcová na druhém břehu zařízení uschovala do příjezdu našeho roburu. Pak následoval převoz zařízení do čerstvě dostavěného hotelového domu a jeho umístění v posledním patře."

Provizorní vysílací stanoviště na Petřinách bylo vybaveno jednou kamerou a synchronizátorem, zvukovým mixážním pultem a televizním přijímačem s NV výstupem, který umožňoval propojovat signál z různých místních vysílání do výkonného vysílače na Bukové hoře. Stříhové operace se prováděly přepojováním kabelů, aktuální filmové reportáže se promítaly na stěnu místnosti a snímaly kamerou. Tím byl základní účel naplněn.

Retranslační spojení Petřiny-Buková hora fungovalo perfektně. Signál z vysílače Buková hora pokrýval nejen území severních Čech, ale také příjem signálu v Praze a středních Čechách byl perfektní. Na vybavení provizorního vysílacího pracoviště a jeho provozu se podíleli Vladimír Zvelebil, František Gutman, Jan Švehla, Karel Tunzer.

Ze vzpomínek Františka Gutmana:

„Obrazové zařízení – kamera, kamerová jednotka, synchronizátor, zvukový mixážní pult, televizní přijímač s vyvedenou NF spolu s vysílačem mobilního retranslačního zařízení spojů MT-11 – bylo uvedeno do provozu. Také přijímací část MT-11 byla úspěšně dopravena na televizní vysílač Buková hora. Po nastavení retranslačního zařízení kvalita televizního signálu z pracoviště na Petřinách na vysílač Buková hora překonala očekávání. Vysílač pokrýval kvalitním signálem nejen severní Čechy, Prahu a okolí, ale i podstatnou část území Čech.

Pro doplnění vysílání o aktuální události z filmových reportáží ze života v okupované zemi bylo zařízení provizorního pracoviště doplněno o promítačku 16 mm. Snímání obrazu televizní kamerou ze stěny bylo již úspěšně uplatněno ve vysílání na jiných provizorních pracovištích.

Osádka pracovníků přenosové techniky a mobilních retranslačních spojů byla po celou dobu na místě připravena kdykoli podle potřeb uvést zařízení provizorního vysílacího pracoviště do provozu.

Zkušenosti přenosáků s prací a odpočinkem v těžších podmínkách pomohly při „nocování“ ve vestavěných skříních hotelového domu s příkryvkou novinami.

Přelety vrtulníků okupantů v těsné blízkosti dvanáctipatrového hotelového domu vyvolaly obavy z odhalení parabolické antény MT-11. Následovala 'maskirovka'."

Vladimír Zvelebil charakterizoval činnost provizorního vysílacího studia takto:

„Jinak jsme fungovali nejvíce jako jakési diskusní studio. Naším trvalým patronem byl Emil Zátopek, který díky své popularitě zařídil naše střežení příslušníky VB z nedaleké stanice. Kromě toho přiváděl před naši kameru řadu zajímavých hostů. Často se u nás objevoval pan Luděk Pachman, který přiváděl i hosty ze zahraničí. K hostům, na které vzpomínáme nejraději, patřil Jaromír Hanzlík, který se na místě přesvědčil, v jakých podmínkách pracujeme a ocenil naši práci. Byl to jeden z prvních signálů odezvy, že děláme prospěšnou práci, kterou lidé venku oceňují.

Zajímavá byla i návštěva švédských novinářů, kteří nemohli pochopit, že po několika dnech okupace existují ještě televizní studia v provozu.

Ostatně podpisy všech spolupracovníků i hostů jsou na pamětní listině, kterou připravil a uchoval Karel Tunzer, zvukový technik, mikrofonista a mistr zvuku v jedné osobě po celou dobu vysílání z Petřín.

Zásobování potravinami zajišťovala jedna ze sestřiček z kuchyně vojenské nemocnice, ovšem jen tak dlouho, než to odhalily její kolegyně a napadly ji, že zásobuje Rusy. Pak musela s pravdou ven a od té doby nás doslova rozmazlovaly všechny, takže jsme mohli přilepšovat i kolegům na ostatních „štacích“, kteří neměli takové štěstí jako my.

Vzpomínám ještě na chování našich lidí v té době vůbec. Když jsem převážel náhradní díly řídce obsazenou tramvají těsně před kontrolou na mostě, několik cestujících vstalo, postavilo se ke mně tak, že kontrolující neviděl, co neměl, a než jsem se vzpamatoval natolik, abych poděkoval, už zase všichni seděli na svých místech a tvářili se zcela nezúčastněně. Nebo řidič autobusu, který změnil se souhlasem všech cestujících trasu, aby nám odvezl proviant, kterého nám připravily již zmíněné sestřičky ten den až příliš."

Tolik vzpomínky pamětníka. Přístup lidí k nám na všech místech našeho působení na provizorních pracovištích byl prostě fantastický.

Petřiny byly pro televizní vysílání v srpnových dnech zvláště významné, protože se je díky spojařům podařilo jedním skokem napojit na vysílač Buková hora, který svým výkonem pokryl značnou část okupovaného území Čech signálem. Výhodou vysílače bylo, že byl umístěn v kopcovitém terénu mimo hlavní komunikace. Od 23. srpna do návratu naší delegace z Moskvy se odvysílalo několik desítek relací.

Příprava dalších vysílacích pracovišť

Vedle provizorních vysílacích pracovišť, o nichž bylo pojednáno v předchozím textu, hledaly se další možnosti šíření televizního signálu. Uvažovalo se o možnosti, že ve spolupráci s Československou lidovou armádou bude vojenskými vozidly přemístěn výkonný televizní vysílač z Tesly Pardubice do vojenského prostoru Jince. Postup přípravy byl projednáván na schůzce pracovníků televize za přítomnosti redaktorů Otky Bednářové, Maria Ilka, Olgy Čuříkové, Vladimíra Toska a provozního inženýra Lubomíra Drtiny dne 23. srpna v bytě u Divadla na Vinohradech. Bylo dohodnuto, že do vojenského prostoru odjede Vladimír Tosek a podrobně se diskutovalo o způsobu jeho přepravy. Všechna vozidla byla na výpadovkách a mostech důkladně prohlížena, zrodil se proto i návrh převézt Vladimíra Toska v rakvi. Zdálo se, že jde o způsob bezpečný, nakonec se od něho ustoupilo, protože byl znám i případ kontroly pohřebního vozu. Z návrhu na převoz vysílače do Jinců nakonec sešlo, možná i z obavy z dalšího vývoje situace v armádě.

Programoví pracovníci projednávali také možnosti svobodného vysílání ČST z Rakouska. Rakouská televize ORF nabídla Vladimíru Toskovi, Oldřichu Čičatkovi a Ottovi Nutzovi, dříve komentujícím vysílání z Kletí, možnost využití parníku zakotveného na Dunaji a vybaveného televizní a vysílací technikou.

K návrhu s ohledem na návrat naší delegace z Moskvy už nedošlo.

Uvažovalo se i o využití zařízení a úpravy prostoru studia FAMU. Výhodou by byla možnost napojení výstupního signálu kabelem do vysílače. Koordinační skupina ČST však získala od pracovníků resortu spojů informaci, že vysílač pracující na 7. kanálu 1. televizního pásma není k dispozici. Také proto, že pokračovalo vysílání z pěti provizorních pracovišť, bylo od využití studia FAMU upuštěno.

V průběhu přípravy a realizace mimořádného televizního vysílání z Tesly Hloubětín navrhli pracovníci vysílací sekce opatření, jak udržet protiokupační vysílání Československého rozhlasu. Přítomní pracovníci VÚRT ing. Vladimír Kroupa a ing. František Kubíček hledali z obavy z možnosti vyřazení z provozu základních rozhlasových vysílačů a zaměření vysílače v Tesle Hloubětín náhradní řešení. Tesla Hloubětín měla k dispozici dokončenou soupravu rozhlasového vysílače o výkonu 20 kW a přímo nabídla jeho přípravu k uvedení do provozu v budově VÚRT. Protože výzkumný ústav nebyl dostatečně dimenzován pro silnoproudý přívod rozvaděče, připravovalo se připojení vysílače na elektrickou síť. Záměr překazilo obsazení VÚRT sovětskými vojáky, kdy hlavně tanků mířily přímo na budovu. Nákladní vůz převážející vysílač na místo určení byl včas vrácen zpět do Tesly Hloubětín, žel na zpáteční cestě havaroval a vysílač byl poškozen.

Z iniciativy ing. Františka Kubíčka byl z fakulty elektro ČVUT od doc. Němečka vypůjčen rozhlasový vysílač o výkonu 5 kW. Po dohodě s panem Františkem Svejkovským a ve spolupráci s panem Přemyslem Čermákem zajistila ČST převoz a umístění vysílače do dabingového studia na Dobešce. Po námitkách obyvatel okolních rodinných domků z obavy před možnými zásahy okupačního dělostřelectva byl vysílač přemístěn do prostoru skladů na Lhotce.

Na přepravě, instalaci a uvedení vysílače do provozu se významně podíleli pracovníci VÚRT a ČST ing. Vladimír Kroupa, ing. Dušan Líška, Jozef Pačaj a Jaroslav Hamerle. Připravený rozhlasový vysílač na Lhotce se stálou pohotovostní službou nebyl v provozu využit, vyhledávání vhodných míst pro umístění vykrývacích vysílačů na vhodných místech v Praze bylo dnem 27. srpna ukončeno.

Závěr

V historii televizního a rozhlasového vysílání nebyly po obsazení studiových a části vysílacích zařízení okupačními vojsky hlasy televizních a rozhlasových komentátorů umlčeny. Ve dnech 21. - 27. srpna bylo pro potřeby televizního vysílání vybudováno sedm provizorních vysílacích pracovišť, šest z nich v Praze, další na vysílači Kojál. Z iniciativy místních techniků bylo v Liberci na vysílači Ještěd zřízeno provizorní vysílací stanoviště – Svobodné studio Sever.

Několikanásobný počet provizorních vysílacích pracovišť byl vybudován evidentně proto, aby v případě obsazení některého z nich byla zajištěna kontinuita vysílání. Krátká „životnost“ některých pracovišť (Cukrák, Tesla Hloubětín, Kojál, studio Liberec) naše předpoklady v plném rozsahu potvrdila.

Nelze také v této souvislosti nepřipomenout, že řídicí štáb televizních pracovníků připravoval ve spolupráci s ČSLA umístění výkonného vysílače ve vojenském prostoru a s vedením rakouské televize ORF vybudování vysílacího stanoviště pro vysílání do Československa z rakouského území. Vyřešení nezbytných technických a provozních problémů trvalo několik dní, a tak k realizaci těchto záměrů po návratu stranické a vládní delegace z Moskvy k těmto záměrům nedošlo.

Málokdo násilný vstup spojeneckých vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 předpokládal, takže v té době probíhaly rozsáhlé rekonstrukce studia v Plodinové burze (studiu D) na Gorkého náměstí a rekonstrukce zpravodajského studia B v Měšťanské besedě.

Ve prospěch okupace ČSSR probíhala na plné obrátky nepřátelská propaganda. Je na místě ocitovat výňatek ze zprávy o situaci v Československu vydané 22. srpna agenturou TASS:

„Kontrarevolucionáři uvedli do chodu předem připravené ilegální vysílačky a tiskárny. Pomlouvačné výmysly a falsifikáty vyráběné a šířené touto cestou přebírá imperialistická propaganda, která se snaží je vydávat za výraz oficiálního stanoviska ČSSR a jeho veřejného mínění.“

Ve skutečnosti žádná přípravná opatření neexistovala. Zařízení přenosové techniky určené pro jiný účel bylo v plném rozsahu využito v přímo bojových podmínkách bez jakékoli předchozí přípravy. Televizní technici se ve spolupráci s pracovníky spojů a výzkumných ústavů postarali o to, aby ČST vysílat nepřestala a známé tváře komentátorů a osobností veřejného života denně promlouvaly ke svým divákům po celou kritickou dobu až do návratu naší delegace z Moskvy.

Nezbytnou součástí vysílání byly filmové materiály dokumentující dění v okupované Praze a okolí. Práce kameramanů byla ztížena skutečností, že museli unikat pozornosti okupačních vojsk. Filmové materiály byly složitě dopravovány do Rakouska a pak šířeny sítí Eurovize do celého světa.

Vysílání ČST v obtížných podmínkách bylo vysoce oceňováno zahraničními novináři. O naší práci podali přímé svědectví po návštěvě provizorního vysílacího studia na Petřinách.

Nebylo by správné provádět hodnocení jednotlivých vysílacích pracovišť podle míry výkonu vysílače, a tedy velikostí území pokrytého vysílaným signálem. Každá, byť i krátkodobá činnost vysílacího pracoviště o malém výkonu svůj úkol bezesporu splnila.

Vnitrostátní ohlas činnosti ČST v srpnových dnech, zpočátku velmi pozitivní, se s

nástupem normalizace měnil. Řada pracovníků byla vyslýchána orgány Státní bezpečnosti, v cyklu politických prověrek bylo mnoho z nich odvoláno z řídicích míst nebo ze služeb televize propuštěno.

Nelze opominout ani skutečnost, že se v procesu normalizace našli „rychlouškaři“ redaktoři, kteří ve sdělovacích prostředcích vymýšleli „důkazy“ o existenci kontrarevolučních sil v Československu a jejich podvratné činnosti. Jejich záměr podporovat oficiální odůvodnění Sovětů nezbytnosti vojenského zásahu v ČSSR jen bezděky zvýraznil význam svobodného vysílání v okupované zemi i podílu obětavé práce mnoha lidí.